سومین کنفرانس ملی
رویکردهای نوین در آموزش و پژوهش
NERA 2018
۱ و ۲ آذر ۱۳۹۷
اداره آموزش و پرورش محمودآباد و دانشکده فنی و حرفه ای محمودآباد - مازندران

نقش قرض الحسنه ها دراقتصاد مقاومتی

علیرضاولی پوربابلی[۱]
دانشکده فنی امام صادق(ع)بابل،
a.valipour@umz.ac.ir:
نفیسه سلیمانی امیری[۲]
دبستان غیردولتی دخترانه کمال بابل،
arvb220@yahoo.com

چکیده

دراین مقاله، به نقش اساسی وتعین کننده بانک ها در اقتصاد مقاومتی می پردازیم وبه بیان رسالت خطیری که بانک ها دردوره اقتصاد مقاومتی ویا اقتصاد متکی به ارزش های ودانش های موجود درداخل دارد پرداخته وسوال اینست آیا بانک ها در ایران اکنون به این سمت وسوی حرکت کرده اند ویا نه؟ آیا نظام بانکداری نوین وغربی بااقتصاد مقاومتی در تعارض نیست؟ آیا بانکداری اسلامی اجتماعی می تواند جوابگوی نیازهای جامعه در دوره گذار اقتصاد مقاومتی باشد؟

سپس به یک الگوریتم باید بدست آوریم که جامع الشرایط باشد. تعاریفی از مفهوم اقتصادمقاومتی ارایه می کنیم ونتیجه می گیریم که اقتصاد مقاومتی جزیی از اقتصاد اسلامی است. همانطورکه می دانیم ازجمله زیرساخت های موثردرعملیاتی شدن اقتصادمقاومتی ساختاربهینه بانکداری اسلامی وقرض الحسنه است که نقش بسزایی دراین راستا دارد. قرض الحسنه رابایدیکی ازاصل های قرآنی دانست. متاسفانه این اصل قرآنی درهیاهوی زندگی وکارهای روزمره به فراموشی سپرده شده است در حالیکه این اصل ازضروریات جامعه امروزی است یکی از کارهای خیری که به انجام آن سفارش شده دستگیری ازنیازمندان ومستمندان است وافرادی که درمسیر رفع نیازهای دیگران گام برمی دارند، رضایت الهی رافراهم می کنند امامتاسفانه فضای کشورنسبت به توجه

---

[۱] نویسنده مسئول:دکتری ریاضی

[۲] کارشناس ارشدریاضی

وعنایت به قرض الحسنه بیگانه است واین فریضه الهی درمظلومیت بسر می برد.مسلمانان وظیفه دارند درخصوص قرض الحسنه اهتمام ویژه ای داشته باشند.

کسانی که به امر قرض الحسنه توجه دارند نزدخداوند محترم هستند: در قرآن کریم آیه ۱۷ سوره تغابن داریم که:" اگربه خداقرض نیکو دهید برای شما چندین برابر گرداند وهم ازگناه شمادرگذرد."

لذا بانک ها وموسساتی که درمسیر قرض الحسنه گام برمی دارند باید دراین راستا تلاش مستمری داشته باشند. مطمیناکسانی که برای دریافت تسهیلات قرض الحسنه سپرده گذاری می کنند وکسانی هم که دراین مسیرسازوکارلازم راجهت تحقق آن فراهم می کنند موردعنایت الهی هستند وباید به اصل قرآنی قرض الحسنه توجه جدی داشته باشند. دراین زمینه اخلاص وانگیزه الهی رادرخود ایجادکنیم.چراکه قرض الحسنه رابطه مستقیمی با اقتصاد مقاومتی دارد.

کلمات کلیدی: بانکداری اسلامی ، اقتصادمقاومتی، قرض الحسنه، اقتصاداسلامی.

۱. مقدمه

دراین مقاله ابتدای تعریفی ازاقتصاد مقاومتی ارایه می کنیم و سپس به این نکته توجه داریم که اقتصاد مقاومتی تنها دراقتصاداسلامی و بانکداری اسلامی قابلیت اجرادارد و اقتصاد مقاومتی در بانک ها زمانی اجرا وعملیاتی می شود که بانک ها بسمت اقتصاد اسلامی و بانکداری اسلامی و سیستم قرض الحسنه پیش بروند ونیز توجه به این نکته قابل ارزش است که بانکداری اسلامی قرض الحسنه ای عقب گرد به بانکداری سنتی نیست بلکه می توان بانکداری اسلامی الکترونیکی راترویج داد.

۲. تعداد صفحات مقاله

۷صفحه می باشد.

3. اقتصاد مقاومتی

همانطورکه می دانیم چندسالی است ازسوی عالی ترین مقام سیاسی کشور مقام معظم رهبری آغاز هرسال باعناوین اقتصادی نام گذاری می شودکه این موضوع اهمیت مسائل اقتصادی ومعیشتی جامعه را می رساند که تلنگور وگوشزد به مسئولین اجرایی کشور از سوی ایشان می باشد، تاآنان با بکاربردن راهکارهای علمی و عملی کشور را ازوابستگی به بیگانگان مستقل نمایند.

4.تاریخچه اقتصادمقاومتی

اصطلاح اقتصاد مقاومتی اولین بار در سال ۲۰۰۷ پس از محاصره غزه توسط اسرائیل که مواد غذایی و نهاده‌های اولیه برای تولید و پیشرفت اقتصادی را نیز شامل می‌شد و ناتوانی غزه در صادرات، امکان صادرات و کشت بسیاری از محصولات کشاورزی از جمله توت فرنگی را کاهش داده بود مورد استفاده قرار گرفت و ضوابط و معیارهای حاکم بر مفهوم اقتصاد مقاومتی شناسایی گردید.

اقتصاد مقاومتی در کشورایران اولین بار در دیدار کارآفرینان با مقام معظم رهبری در شهریور سال ۱۳۸۹ مطرح گردید. آیت الله خامنه‌ای «اقتصاد مقاومتی» را معنا و مفهومی از کارآفرینی معرفی نمود و برای نیاز اساسی کشور به کارآفرینی نیز دو دلیل «فشار اقتصادی دشمنان» و «آمادگی کشور برای جهش» را معرفی نمود. رویکرد اقتصادی ایران تحت عنوان «اقتصاد مقاومتی» غالباً در برابر اقتصاد تحت سیطره غرب دیده می‌شود.

پس از تشدید تحریم ها علیه ایران در سالهای اخیر این شیوه توسط حکومت ایران ترویج می‌شود و در اقتصاد مقاومتی هدف استفاده از توان داخلی و مقاومت در مقابل تحریم ها با ایجاد کمترین بحران است.

5.مفهوم اقتصاد مقاومتی

اقتصاد مقاومتی عبارت است از اقتصاد درون زا وخودجوش و متکی به اقتصاد داخلی کشورو تولیدملی گفته می شود که برپایه مدیریت مصرف و اصول بهینه مصرف وبدوراز قاچاق کالا وارز می باشد، ناگفته نماند، اقتصادمقاومتی برون گرا از لحاظ علمی وعملیاتی است.

همانطورکه بیان کردیم اگر بخواهیم اقتصاد مقاومتی درشبکه های مالی وبانکی کشور اتفاق بیفتد باید به سیستم قرض الحسنه روی بیاوریم.

6.قرض الحسنه،کلیدواژه ای برای اقتصادمقاومتی

نظام مالی یک کشور وساختار گردش پول درآن اگر برپایه قرض الحسنه وبه دوراز سودهای ربوی تنظیم شود، در آن صورت ورودی وخروجی سرمایه درآن مشخص بوده وقدرت مانور اقتصادی کشور افزایش خواهدیافت.

قرض الحسنه،علاوه براینکه سنتی خداپسندانه ومنطبق برتعالیم دینی محسوب شده، ومنجر به برکت مال وعدم ایجاد شبهه درآن می شود درمبانی واصول اقتصاداسلامی نیز به عنوان یک کلید واژه مهم و مبنایی مورد تایید وتاکید قرارگرفته است ازسوی دیگر، زمانی که قرض الحسنه درکشورورواج یابد سنجش نیازافرادبه پول نیز برپایه نیازهای واقعی آنها صورت می گیرد. درنتیجه این موضوع، ازاعطای بی حساب وکتاب وام های کلان برای استفاده وبهره برداری ازاهداف غیرضروری یاغیرواقعی اجتناب شده ودرنتیجه این فعل وانفعال، از میزان فساد اقتصادی درکشور بصورت جدی کاسته خواهدشد.

بخش مهمی ازفساد اقتصادی موجوددرساختاربانکی کشور به دلیل عدم بهره گیری ازنعمت وظرفیت بزرگ"قرض الحسنه" است دراین خصوص باید این ظرفیت بزرگ را به عنوان موهبتی الهی وظرفیتی اقتصادی مورد شناسایی قرارداد وآن را درساختار اقتصادی وبانکی کشور گنجاند.

موضوع دیگری که باید مدنظرقراردادبه تاثیرگذاری وتاثرپذیری اقتصاد مقاومتی وقرض الحسنه ازیکدیگر بازمی گردد زمانی که موضوع اقتصاد مقاومتی مطرح می شود، بحث قرض الحسنه نیز عینیت واهمیت زیادی پیدا می کند.اساسا نمی توان ساختاراقتصاد مقاومتی رابرپایه اسراف، تجمل گرایی وگردش بی حساب وکتاب وغیرطبیعی پول وایجادرابطه ای غیرمعقول میان سرمایه گذار وبانک یاموسسات اعتباری ترسیم کرد، چراکه قرض الحسنه درتعارض مستقیم باهمه این مواردبازدارنده محسوب شده وبالعکس کلید مهم تحقق اقتصاد مقاومتی محسوب می شود، امامتاسفانه درجمهوری اسلامی ایران بعنوان نظامی پولی وبانکی کشور بااژدهای آتشین"ربا" دست به گریبان است. مساله ای که درتمام این سالها گرچه موضوع همایش ها وسخنرانی ها وبرنامه های رسانه ای بسیاری بوده اما هیچگاه آنگونه که باید وشاید عملیاتی نشده است و اساسا عزمی هم برای آن نیست.

7.قرض الحسنه، حسنه ای پایدار دراقتصادمقاومتی

درمجلس شورای اسلامی رویکردهای متفاوتی برای دست یابی سریعتر به اهداف اقتصاد مقاومتی بررسی می شود که یکی از آنها تغییر رویه بانکداری ازسودهای کلان نامتناسب غیرتولیدی به قرض الحسنه نمودن تسهیلات برای تولیداست.

ازجمله زیرساختارهای موثر دراجرایی شدن اقتصاد مقاومتی ساختار بهینه بانکداری اسلامی وقرض الحسنه است که نقش بسزایی دراین راستا داردمبانی قانون بانکداری درجهت پیشبرد موانع تولیدی ومحدودیت ها مواجهه اساسی است که می تواند با تدابیر مناسب مسیرهای صعب العبور درجهت اهداف بلند مدت رابه شکلی کوتاه برای خدمت به تولید ملی هموارسازد.

8.قرض الحسنه زمینه سازاقتصادپایدار

قرض الحسنه درواقع ابزاری است که بوسیله آن می توان اقتصادی پایدار داشت قرض الحسنه ابزاری است برای افرادی که می خواهند خدمتی ارایه دهند. بایستی مردم به استفاده ازابزار قرض الحسنه برای کارآفرینی ترغیب شوند واگر به دنبال تحقق اقتصادمقاومتی هستیم بایدکار رااز قرض الحسنه آغاز کنیم، سازوکار قرض الحسنه بابانک ها متفاوت است ونباید نگاه های مادی وتوقعات مادی مشابه سایربانک ها ازبانک ها وموسسات وصنوق های قرض الحسنه وجودداشته باشد قرض الحسنه ها تنها یک نهاد اقتصادی نبوده ودامنه فعالیت آنها به حوزه های فرهنگی واجتماعی نیزکشیده شده است که این خودمصداق بانکداری فرهنگی واجتماعی است.

9.جذب سپرده های قرض الحسنه پیش نیار اقتصادمقاومتی

یکی ازنیازهای تحقق اقتصاد مقاومتی این است که بانک مرکزی همه بانک ها را موظف کند سپرده های قرض الحسنه ای که جذب می کنند رابه وام های خرد واموری همانند هزینه درمان نیازمندان،کمک به دانشجویان، وام تعمیرات ساختمان، کارآفرینی و... اختصاص دهند چراکه بسیاری ازمردم نیازمند این امور وام ها هستند باید ضوابط مربوط به این امر ازطریق بانک مرکزی به بانک ها ابلاغ شده ونظارت کافی برآن وجوداشته باشد اما مدتی است که کنترلی برآن وجود ندارد.کسانی که سرمایه داران اصلی بانک ها هستند،منابع را به سمت وام های پرسود می برند واین امریکی ازدلایل اصلی مفاسداقتصادی است چرا که سهامداران کلان بانک ها، تقسیم کاری انجام داده ودرپروژها نقش آفرینی می کنند.

10.چگونه می توان فرهنگ قرض الحسنه راروا‌ج داد؟

یکی از مشکلات اصلی، نداشتن مجوز توسط صندوق های قرض الحسنه است حدود۸تا۹هزار صندوق قرض الحسنه تعریف شده فعال ازجمله خانوادگی،کارکنان،ادارات،مساجد وهیات های مذهبی و... درکشور داشتیم که بخشی از آنها تعطیل شده وبرخی مشغول فعالیتند اما چند سال است که بانک مرکزی برای اخذ مجوز به آنها فشار می آورد وسیستم مجوز ونظارت بانک مرکزی به شکلی فعالی عمل نمی کند بلکه اقدامشان در دادن مجوز بسیارزمان بر است. معضل دیگر درراه توسعه قرض الحسنه این است که بسیاری ازموسساتی که به شکل سالم فعالیت نمی کنندخودراتحت نظارت بانک مرکزی قرارنخواهند داد.بنابراین باید جلوی کارچنین موسساتی راگرفت وبه صندوق ها وموسساتی که دارای سیستم حسابرسی شفافی هستند میدان داد.

11.مشکل بانکداری ایران دورشدن ازفضای قرض الحسنه

مشکل نظام بانکداری ایران دقیقا از آن زمانی آغازشدکه بانک ها بجای قرض الحسنه، وام های با سودهای کلان دراختیارمردم نیازمند قراردادند وشرایط تا به آنجارسید که برخی حتی خانه های میلیاردی خودرافروختند وباگذاشتن پول حاصل ازآن دربانک ها بجای کمک به فضای کسب وکار سودهای میلیونی به جیب زدند.

دربررسی انواع مسایل بجای یافتن علت معلول راجست وجومی کنیم، به عنوان مثال دولت ومسوولان مدام از تشکیل کارگروه های مختلف وایجادعزم جدی برای سامان دهی مشکل اقتصاد ورونق فضای کسب وکار دم می زنند اما هیچ گاه به چرایی عدم تمایل مردم وسرمایه داران کلان به سرمایه گذاری درفضای اقتصادی کشور فکرنمی کنند.مطمینا فعالیت کارگروه ها وبرگزاری همایش هایی ازاین دست تازمان رفع کامل مشکل ازطریق علت یابی، بی فایده خواهد بود.درآخر باید علت معضل رایافت وبرای آن چاره اندیشی کردواگرنه باچاپ وتوزیع سربرگ هایی باعنوان اقتصادمقاومتی، تولید وکاهش رکود هیچ دردی ازآلام جامعه برطرف نمی شود.

12.قرض الحسنه راهبردی برای تحقق بهتراقتصادمقاومتی

بااشاره به تاکیدات مقام معظم رهبری(مدظله العالی) درزمینه اقتصادمقاومتی، ازعوامل موثردراقتصادمقاومتی بانکداری اسلامی واحیای شیوه قرض الحسنه است. آنچه غربی ها دراثر آزمون وخطا به عنوان آموزه بانکداری بدان رسیده اند ما از

آموزه ها ودستورات اسلامی طی اعصار گذشته داشته ایم.رسالت قرض الحسنه ارایه خدمات مالی به مـردم جهـت پیشـبرد اهداف ملی می باشد همچنین مقام معظم رهبری(مدظله العالی) نیز به این امرمهم اشاره داشته اندکه: اگراین صـندوق قـرض الحسنه ها نباشد، بدانیدکه این نیازهای مردم به هیچ وجه قادر به انجامش نیستیم.این نهاد(صندوق هـای قـرض الحسـنه)که اسلامی است ونهادمفیدی است.

درنتیجه توسعه موسسات قرض الحسنه می تواند یک مکتب اقتصادی بامحوریت قوانین اقتصـادی اسـلام باشدوآسـیب های موجود درتحقق اقتصادمقاومتی راشناسایی ودربرنامه ریزی واقدامات لازم به موقع لحاظ نماید.

13.قرض الحسنه زمینه ساز توسعه پایدار

اگر سیستم قرض الحسنه درسیستم بانکی کشور رایج شودآن زمان می توان به جرات گفت که بانک ها مولدی برای توسـعه زیرساخت ها وامکانات اجتماعی می شوند وسرمایه گذاران با گردش مالی در سیستم قرض الحسنه بانکی که به دورازربا می باشد رونق اقتصادی وتولید ملی راایجاد می کنند واین موجب اشتغال و پیشرفت اقتصادی جامعه می گردد زیراکه دریافـت کنندگان تسهیلات بانکی جهت امورات تولیدی بابهره کم بانکی مواجهه هستند واین خود انگیزه آنان را برای همت آبـادانی وتوسعه کشور خودشان بیشتر می کند ورغبتی برای خیرین ایجاد می شود که بدون کارمزد وبهره بانکی به خدمات بیشـتری بپردازند.

14. نتیجه‌گیری

از مطالب ارایه شده درمقاله می توان نتیجه گرفت که اقتصادمقاومتی باید زمانی اجرا وعملیاتی شود که در آن کشـور نظـام بانکداری اسلامی به معنی واقعی کلمه بانکداری اسلامی باشد ونظام بانکی کشور باید بسـمت وسـوی بانکـداری اسـلامی حرکت کنند ومهمتر آن اینست که سیستم بانکی کشور بصورت قرض الحسنه این حسنه فراموش شده اداره شـود. همـواره اقتصاد اسلامی شامل اقتصاد مقاومتی است واقتصادمقاومتی جزیی از اقتصاد اسلامی است ونیـز درتمـام بانکهـای تجـاری وصنعتی وغیر دولتی باید عنوان قرض الحسنه را داشته باشند به عنوان مثال بانک قرض الحسنه ملی،بانک قرض الحسنه ملت و... نه اینکه قرض الحسنه فقط یک نامی از افتتاح حساب دراین بانک ها باشد، ومی توان گفت که پیش زمینه اقتصادمقاومتی اقتصاد اسلامی است.

سپاسگزاری

دراین بخش نویسندگان ازخانواده محترمشان تشکر وقدردانی دارند.

منابع

۱.آهی،مهدی، مقدمه ای برجنبه ی علمی تعاونی، تهران: انتشارات موسسه آموزش وتحقیقات تعاونی،۱۳٤۸.

۲.ابراهیمی،محمدحسین،قرض الحسنه،قم:دفترتبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم،۱۳۷۱.